

Editorial convidat

Sostenir la complexitat: una ètica per a temps de consignes

Balma Soraya Hernández Moscoso

Membre del Consell Assessor Editorial de l'RTS. Hospital Sant Joan de Déu

Escollir el tema d'un editorial no és mai senzill. Algunes idees treuen el cap amb força. Podia escriure sobre la necessitat que es reconegui oficialment el treball social sanitari, sobre el rol docent de la professió o sobre l'escàs suport institucional a la recerca. També era possible dissertar sobre les cures pal·liatives pediàtriques, que és el meu àmbit d'intervenció. Però aleshores vaig pensar que potser s'esperava de mi una reflexió amb perspectiva ètica sobre les realitats sociopolítiques d'actualitat, aquestes a les quals canta Ismael Serrano: "les tristeses quotidianes, la dels supermercats, la del metro i les voreres, també les que em queden lluny, les dels deserts secs, les de les selves verdes".

Però no sé com fer-ho. Perquè cada paraula ens situa, i cada silenci, cada mirada, també. Sembla que últimament se'ns demana per a cada tema, gran o petit, un posicionament, un gest simbòlic de compromís. I, no obstant això, és necessari? Els principis ètics del treball social són el nostre context d'intervenció: ja mirem les persones que acompanyem buscant sempre la igualtat, la justícia, la dignitat. Si ja es troba en la nostra essència, quin sentit té repetir una vegada i una altra, als passadissos, a les xarxes socials, sobre el paper, que estem en contra de la guerra, del racisme, del sexisme, de la inseguretat i l'incivisme, de la falta d'oportunitats, de la desigualtat, de la discriminació i de l'opressió? El risc d'aquest temps és confondre el tuit amb l'acció, el manifest amb la intervenció. Ens convertim en estenoterms socials, incapaços de sobreviure més enllà d'un rang únic de certes.

Deu ser que estem més còmodes en la maternitat social que s'espera de nosaltres? Actituds tendres, acompanyament afectuós, demandes a mitja veu, sol·licituds educades, cuidadores de totes les causes i bona lletra. Coi, i si a més reciclem ja tenim el complet.

Potser tot cobraria sentit si la nostra dimensió reivindicativa s'encarnés en les places i en l'acció col·lectiva, perquè, si no, correm el perill de quedar-nos en la comoditat de la ideologia. Però llavors arriba la gran pregunta: podem realment prendre decisions sense deixar-nos travessar per les nostres creences i valors? Podem intervenir sense sentir-nos interpel·lades pel rumor extern constant? Persisteix la il·lusió que som capaces de decidir des d'un lloc prísti, com si existís una ètica pura, incontaminada pel context. Se'ns demana actuar com si visquéssim en un èter neutral, com si Schrödinger no ens hagués presentat mai el seu gat, com si l'entropia

no governés també les nostres institucions. Com si fos possible observar sense involucrar-se, sense vibrar amb el que és més subtil de la vida.

I és que aquestes expectatives no només són irreal, sinó perilloses: invisibilitzen els condicionants que ens travessen. I fan semblar que les nostres decisions són fruit d'una asèpsia social i no de la tensió constant entre principis morals i circumstàncies materials.

Perquè, si se'ns demana posicionar-nos individualment, potser no agrada el resultat: en l'escenari postmodern també les treballadores socials som diverses, i diverses són les nostres maneres de veure el món, les nostres narratives. I podem tenir por a la cancel·lació, al judici ràpid, al fet que es mal interpretin les nostres paraules, fins i tot a perdre el lloc de feina. Aquesta por explica molts dels nostres silencis, silencis que no sempre són complicitat, sinó estratègies de supervivència en un context en el qual tot sembla escrutat, pur mimetisme quan el dogma és sagrat i el que és políticament correcte es defineix segons bufi el vent.

Per això és important no perdre el nord i recordar que el treball social no pot pensar-se al marge de la filosofia. No en el sentit acadèmic de grans sistemes, sinó en el que ens interpel·la cada dia: conèixer i aplicar els nostres principis ètics, situar en primer pla els drets humans, fonamentar les nostres intervencions i presa de decisions en l'evidència científica i treure lluentor a la *phronesis*. I l'acompanyament, amb emoció. I la vida personal, al gust. Que només faltaria que totes haguéssim de pensar, sentir o creure de la mateixa manera, encadenades, cobertes o encotillades.

Al final, la nostra tasca és sostenir la complexitat sense caure en la temptació de les dreceres. I, posats a uniformar-nos, que sigui en sabatilles còmodes per sortir al carrer, no en etiquetes que ens impedeixin expressar-nos. Perquè l'ètica en treball social no consisteix a recitar mantres ni a subscriure causes, ni en una veu única. Consisteix a acompanyar sense certesos, però amb l'obstinació de no renunciar mai a la justícia social. L'única cosa que podem prometre és no deixar d'interrogar, d'interrogar-nos, encara que faci mal, amb l'obstinació de qui sap que el respecte a la dignitat humana és el nostre horitzó últim.